Ester Callao i Mestre, grup de treball de bibliografia local

LA BIBLIOGRAFIA LOCAL A LES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES DEL PENEDÈS I GARRAF

RESUM

Sobre el paper de les biblioteques públiques en l'entorn de cada municipi i específicament pel que fa a l'àmbit de la bibliografia local i comarcal.

ABSTRACT

Relating the role public libraries play in their municipal scope and specifically relating local and regional bibliography.

En unes jornades dedicades als estudis i la bibliografia local no hi podia faltar un repàs del paper que juga el **món de la biblioteca pública** dins de la política d'informació local de cada municipi. Les biblioteques, a casa nostra, tenen una llarga tradició al darrere i han anat adaptant-se de mica en mica als canvis imposats per l'anomenada "societat de la informació". Són precisament aquests canvis els que han anat modificant la fesomia d'aquests equipaments, i els han anat "democratitzant", apropant-los cada cop més a les necessitats informatives de la població, unes necessitats que, per altra banda, cada cop són més diverses, i deriven cap un intent per oferir uns fons documentals també més diversificats per poder donar una resposta informativa eficient. Això fa que quan avui ens endinsem a les nostres biblioteques, de seguida ens adonem que el volum del seu fons és tan divers que rep un tractament documental diferenciat, marcat pel tipus d'informació que aporta, i per tal d'assolir la funció principal de tota biblioteca, que és fonamentalment aquest, facilitar als seus usuaris un accés ràpid a la informació.

Les biblioteques, els arxius i els museus són els tres eixos que tenen, entre altres missions, la de gestionar el fons que conforma el patrimoni cultural que dóna identitat a cada territori. Cada un d'aquests equipaments s'encarrega d'una parcel·la cultural específica: el fons bibliogràfic, el fons documental o bé el fons material. Per aquest motiu, no podem oblidar que tots tres són mitjans de base per a la realització d'estudis sobre aspectes locals, i que cal tenir-los en compte i potenciar-ne els recursos i serveis que poden oferir, pensant en última instància a assolir l'objectiu de resposta a la necessitat informativa de la comunitat que hi ha més a la vora: juguen, doncs, un paper compartit: preservar i difondre.

Centrant-nos en l'àmbit bibliotecari pròpiament, i en el seu fons diversificat, cada tipologia de documents que el configura representa una secció: així podem trobar –a pràcticament totes les

biblioteques públiques– una secció d'audiovisuals, una de revistes i premsa, una secció d'adults i una d'infantil com a grans apartats. Però a part d'aquests, i ja endinsant-nos en el tema que avui ens ocupa, hi ha un conjunt de documents que rep una consideració especial perquè personalitza el fons de cada biblioteca lligant-la estretament amb el seu àmbit territorial. Estic parlant del que els bibliotecaris anomenem **"col·lecció local",** una de les seccions amb més tradició en el món de la biblioteca pública des dels seus orígens, que té un valor bibliogràfic destacat respecte la resta de fons de cada centre, i una de les que tradicionalment rep més consultes per part dels usuaris, precisament per aquest tret característic de relació directa amb el territori que l'envolta.

És per aquest motiu, i perquè es deixa notar cada cop més un interès per tot allò que fa referència a la informació local en qualsevol dels seus àmbits, que des de les biblioteques públiques de l'Alt i Baix Penedès i Garraf hem posat damunt la taula la necessitat d'aprofundir en la difusió de les nostres "col·leccions locals", però no d'una manera aïllada, sinó fruit d'un esforç conjunt. Amb aquest propòsit neix una iniciativa, encara molt embrionària, per elaborar una eina que millori l'accés a la totalitat de les col·leccions locals de les biblioteques públiques de les nostres comarques, i en aquest sentit s'ha començat un projecte d'elaboració d'una **bibliografia local conjunta,** tot un repte, si tenim en compte que és una primera experiència que agrupa biblioteques de xarxes i tarannàs diferents, però amb uns fons bibliogràfics locals de gran interès, que d'aquesta manera quedaran enllaçats (des del punt de vista de la localització de documents).

Però abans d'entrar a parlar del projecte que s'està gestant a les biblioteques públiques, em sembla interessant fer un repàs al que les biblioteques entenem per "col·lecció local" per definir-la en la seva totalitat.

Fins fa pocs anys, la secció que en el terreny bibliotecari s'ha anomenant tradicionalment "col·lecció local", es definia com aquella "(...) *secció de la biblioteca pública formada pel conjunt de documents, **propis de la biblioteca**, relacionats amb una **àrea geogràfica determinada**, que té per objectiu recollir **tots els materials** que poden ser útils per a l'estudi d'una zona tant del passat com de l'actualitat i del futur".*[1]

Aquesta definició, que avui ja té una lectura un xic desfasada en alguns dels seus punts, és vigent a l'hora d'entendre la col·lecció local com una secció especial dins la biblioteca, que pel fet de recollir tots els materials que fan referència a una zona d'abast territorial acotada, que acostuma a coincidir amb el municipi i la seva comarca, té un caràcter rellevant.

Evidentment, avui dia amb l'auge de les noves tecnologies i l'accés en línia a tota mena d'informació, el fet que hagin de ser *"documents propis de la biblioteca"* no és el més adient a l'hora de definir com volem que sigui la nostra col·lecció local: l'hem de començar a veure des d'un punt de vista molt més ampli, obrint-la cap a tota la informació que s'hi relacioni, es trobi o no dins les parets de cada biblioteca. És una manera de dir que les col·leccions locals haurien de procurar donar un servei integrat dins les polítiques locals d'informació, trencant amb aquesta idea encara massa generalitzada de col·lecció local vista només com a instrument d'utilitat per a estudiosos o alumnes que fan treballs acadèmics, i anant més enllà, promocionant tot el material que en forma part sota el format d'un servei d'informació local, actualitzat –dia a dia– amb el que passa en el nostre entorn.

Aquesta idea va estretament lligada amb el que ens proposa el ***Manifest de la Unesco***, un dels documents marc dins el món bibliotecari, que ens defineix la biblioteca pública com a *"**centre local d'informació** que facilita tot tipus de coneixement i informació als seus usuaris"* i que senyala com una de les missions principals el fet de *"garantir l'accés dels ciutadans a tota mena d'informació de la comunitat"* i *"proveir serveis informatius adients a les empreses, a les associacions i als grups d'interès d'àmbit local"*. També ens diu, que *"cal formular una política clara, que defineixi els objectius, les prioritats i els serveis en relació a les necessitats de la comunitat local"* i que *"cal assegurar la cooperació"* de tots aquells equipaments que puguin facilitar aquesta tasca.

Les ***Directius de la IFLA***,[2] un dels altres documents clau a nivell de biblioteca pública, també hi diuen la seva: *"La biblioteca pública ha de ser una institució bàsica en la comunitat local pel que fa a la **recopilació, preservació i promoció de la cultura local en tota la seva diversitat***".

De tot això se'n deriva que la biblioteca pública juga un paper important quant a conservació i preservació del fons local de cada municipi, i que al mateix temps ha de ser un servei que faciliti l'accés a la informació local que li demana el seu usuari, o si més no, l'ha de poder orientar o derivar cap on la pugui localitzar.

Davant de tot aquest conjunt d'idees, definim la col·lecció local com un ***conjunt de documents en qualsevol format i suport, que fa referència a una àrea territorial determinada, amb l'objectiu de recollir tots els materials que donin informació que s'hi relacioni i que respongui a les necessitats de l'usuari potencial del centre.*** No s'ha d'excloure cap material de temàtica local, i encara podríem afegir un altre punt, i és que no ha de ser només una "col·lecció" entesa com a secció consultable al prestatge, sinó com una secció dinàmica, traient-ne el màxim rendiment possible, i fent-ne difusió allà on creiem que pot tenir més acollida. Això requereix un esforç addicional en el treball diari de qualsevol equip de biblioteca, per tal de dedicar-se específicament a aquest apartat i treure'n un bon rendiment enfocat a apropar-la a l'usuari principalment.

El racó de col·lecció local de les nostres biblioteques, que ja he especificat que és d'allò més divers, acostuma a estar format per tipologies de documents ben diferents. Hi podem trobar:

- un **fons bibliogràfic**, és a dir, tot el volum de llibres que tracten qualsevol tema local, els llibres d'autors locals però de temàtica no local, i fins i tot hi tindria cabuda el material imprès o editat a la zona però sense contingut local. El fons de llibres es procura tenir duplicat, amb un exemplar exclòs de préstec destinat a la conservació i un exemplar disponible per a préstec;
- una secció **d'hemeroteca local**, entesa com l'apartat on es guarden diaris i publicacions periòdiques. Per una banda, la premsa local que es va emmagatzemant, i de la qual se n'elaboren **dossiers de premsa** organitzats com els documents d'arxiu, cronològicament per ordre d'arribada i per grans temàtiques, i per una altra banda, les **publicacions periòdiques** mortes o en curs;
- una secció de **publicacions d'entitats públiques i privades**, on trobem recopilats els programes de festa major amb les seves separates, programes de fires, tríptics i fulletons diversos i cartells, material de més costosa recopilació pel fet de ser un material no venal que s'aconsegueix per donació en la majoria dels casos;

- una secció de **fotografia**;
- una secció d'**enregistraments audiovisuals** (sonors o visuals);
- o fins i tot una secció de **mapes i plànols**.

Cada col·lecció local té la seva fesomia, en funció de la vida cultural que l'envolta, i és més o menys gran depenent també dels canals per aconseguir, adquirir o recopilar el material que la conforma. En el cas de les biblioteques públiques del Gran Penedès, les que tenen més història, com la Biblioteca Torras i Bages de Vilafranca, la Biblioteca Popular del Vendrell, la Biblioteca Santiago Rusiñol de Sitges o la Biblioteca Joan Oliva de Vilanova, tenen uns fons locals molt més extensos, fruit de la tradició en custodiar-los, i de la seva funció com a caps comarcals, sent així unes centrals de dipòsit força exhaustives de tot el que hem definit com a fons de col·lecció local. La resta de biblioteques de les nostres comarques, amb més o menys anys de funcionament, també tenen col·lecció local, i per tant, tenen la mateixa missió de recollida pel que fa a la informació dedicada al seu àmbit geogràfic puntual, motiu pel qual entren de ple en aquest projecte. Comptem, doncs, amb la participació d'un total de quinze biblioteques públiques, que no és poc.(3) Per aquesta raó, resulta tan interessant fer un llistat bibliogràfic que permeti conèixer de manera global i des de qualsevol centre, què conté cada una d'aquestes col·leccions locals, o bé on podem localitzar cada document.

Vista aquesta exposició teòrica que ha definit el fons local com un dels més importants a qualsevol biblioteca pública, i vist també que no l'hem d'entendre com un fons merament testimonial de la memòria d'un territori, sinó com un servei obert que cal projectar de manera dinàmica i actualitzada al cent per cent, les biblioteques del Gran Penedès ens hem proposat aconseguir el màxim número de propòsits senyalats fins ara, començant amb el que ens ha semblat més urgent: buidar el fons dedicat a temes locals elaborant una bibliografia que millori la difusió del que contenen les nostres col·leccions, però de manera agrupada, fet que facilitarà la nostra feina i, al mateix temps, acostarà tot el volum d'informació local a l'usuari, permetent-li saber on localitzar cada document, i alhora, oferint-li una visió global de quines són les grans temàtiques que recull la bibliografia local de la nostra terra.

Indirectament, a més, un llistat bibliogràfic d'aquesta envergadura també és valuós perquè posa en relleu els aspectes locals que han estat més o menys estudiats i, per tant, deixa al descobert els buits que encara no han estat treballats, deixant camí lliure a futures investigacions en aquests àmbits.

Tal com he dit, aquesta proposta d'elaborar una bibliografia local implica a totes i cada una de les col·leccions locals de les biblioteques públiques que tenim escampades per tot l'Alt i Baix Penedès i Garraf, siguin de la Xarxa de la Diputació, de la xarxa de Lectura Pública de la Generalitat o biblioteques municipals més petites, i pretén abastar la totalitat de les **monografies** de tema local d'aquest territori compartit, sent aquesta la principal finalitat.

Actualment estem encara en un estadi embrionari del projecte: hem creat una comissió de treball reunint, ara per ara, una representant de les biblioteques públiques de la zona que treballen en base a un catàleg automatitzat, cosa que facilita la recopilació de dades. Més endavant s'hi aniran afegint els fons locals de les biblioteques més petites.

Fins al moment, s'ha parlat de quins són els objectius que es volen assolir.

L'ideal d'aquesta bibliografia local seria que fos extensiva i recollís tot el fons local que es conserva a cada biblioteca, fos quin fos el seu format, però, s'ha volgut acotar aquest projecte començant, com he dit fa un moment, per fer un recull només de monografies sobre qualsevol temàtica local. La tria de monografies que s'inclouran en aquesta bibliografia local s'emmarcarà en uns grans apartats temàtics: turisme, folklore i costums, geografia, història, art i un apartat de personatges il·lustres. Totes les monografies que tractin temes afins a aquests grans apartats hi tindran cabuda.

Fins al moment s'ha fet un esforç per crear una base de dades a mida, que permetrà la recopilació de totes les referències bibliogràfiques de les monografies que sota aquests criteris passin a formar part d'aquest recull. En una segona fase, i un cop compilada la totalitat de monografies de cada una de les biblioteques públiques, que preveiem sobre els dos mil registres, caldrà pensar en com es difon, és a dir, quin serà el format de sortida. En aquest punt, estem valorant quines possibilitats de patrocinador tenim al nostre abast, perquè ens cobreixi el cost que la publicació d'aquest producte documental, sigui en paper o en línia, i del que confiem obtenir una bona acollida, ja que el valor d'aquest treball així ho requereix.

Com a grup de treball ens hem posat com a objectiu aconseguir una edició impresa d'aquesta bibliografia, que pugui estar a l'abast de qualsevol servei informatiu, automatitzat o no, i acollint-los a les recomanacions que imposen les noves tecnologies, també s'ha pensat en la necessitat d'un format en línia, susceptible de ser consultat des de qualsevol ordinador connectat a la xarxa d'internet, amb l'avantatge que suposaria enllaçat als catàlegs de cada biblioteca i com a lligam amb altres equipaments culturals. La recopilació de dades està començada, i només queda esperar que aquest projecte arribi a bon port, i que aquest sigui només un punt de partida pel que fa al treball conjunt emmarcat en el context de biblioteca pública de la nostra zona.

Per acabar aquesta comunicació per a aquestes jornades dedicades a la bibliografia i els estudis locals, vull deixar constància del compromís que hi ha per part de les biblioteques públiques per donar a conèixer els seus fons, i en aquesta línia, posar èmfasi en l'esforç per elaborar una bibliografia, que tot i que encara es trobi en una fase molt inicial, denota una voluntat de treball conjunt i un intent per difondre i facilitar l'accés i la difusió d'un fons cabdal a qualsevol biblioteca pública.

Annex: Llistat de biblioteques públiques que participen en aquest projecte per comarques

ALT PENEDÈS

Gelida. Biblioteca Jaume Vila i Pascual
Major, 51. 08790
Tel. 93 779 28 09

Sant Pere de Riudebitlles
Carrer de les Quadres, 41. 08776
Tel. 93 899 57 27
a/e. b.st.pereriu@diba.es

Sant Quintí de Mediona. Biblioteca Joan Sardà (Montserrat Bel, M. Rosa Viñas)
Pi i Margall, 7. 08777
Tel. 93 899 81 52

Sant Sadurní d'Anoia. Biblioteca Ramon Bosch de Noya (Glòria Bricollé)
Sant Pere, 36. 08770
Tel. 93 891 20 33 / Fax 93 891 17 02
a/e. b.st.sadurnia.rbn@diba.es

Santa Margarida i els Monjos
Pau Casals, 1. 08730
Tel. 93 898 08 10

Vilafranca del Penedès. Biblioteca Torras i Bages (Montse Cantí)
Plaça de l'Oli, 20. 08720
Tel. 93 890 40 30 / Fax 93 817 29 60
a/e. b.vilafranca.tb@diba.es

BAIX PENEDÈS

Calafell. Biblioteca Ventura Gassol
Pg. de la Unió, s/núm. 43820
Tel. i fax 977 69 12 84
a/e: bvg.calafell@altanet.org

Cunit. Biblioteca Pública de Cunit
Sant Joan, 2. 43881
Tel. i fax 977 67 48 84
a/e. biblioteca@cunit.org

El Vendrell. Biblioteca Popular del Vendrell (Àngels Colom)
Rambla, 18. 43700
Tel. i fax 977 66 21 18
a/e. bm.elvendrell@altanet.org

GARRAF

Cubelles. Biblioteca Municipal de Cubelles (Marga Rosell)
Colom, 7
Tel. 93 895 23 87
a/e. biblioteca@cubelles.org

Sant Pere de Ribes. Biblioteca Josep Pla (Ester Callao)
Gaudí, 1 (les Roquetes). 08810
Tel. 93 814 46 03 / Fax 93 814 45 29
a/e. b.st.pereribes.jp@diba.es

Sant Pere de Ribes. Biblioteca Manuel de Pedrolo (Ester Callao)
Plaça de la Poetessa M. Mercè Marçal, 1. 08810
Tel. 93 896 40 20 / Fax 93 896 40 21
a/e. b.st.pereribes.mp@diba.es

Sitges. Biblioteca Santiago Rusiñol (Maria Saborit)
Plaça de l'Ajuntament, s/núm. 08870
Tel. 93 894 11 49 / Fax 93 811 06 04
a/e. b.sitges.sr@diba.es

Sitges. Biblioteca J. Roig i Raventós
Plaça de Catalunya (Poble Sec). 08870
Tel. 93 894 84 86
a/e. b.sitges.jrr@diba.es

Vilanova i la Geltrú. Biblioteca Joan Oliva (Neus Gallofré)
Plaça de la Vila, 13
Tel. 93 893 20 39
a/e. bjoanoliva@vng.es

BIBLIOGRAFIA

AGUADÉ, Enric. "La informació local i comarcal a la biblioteca pública: algunes propostes", *Ítem*, núm. 15 (juliol-desembre 1994). P. 95-103.

AMORÓS, Joan; ONTALBA, José Antonio; PÉREZ, Glòria. "La informació local o comunitària als serveis d'informació de les biblioteques públiques", *Bid*, núm. 4, juny 2000. (Document electrònic) http://www.ub.es/biblio/bid/04amoro1.htm (consulta maig 2002).

AMORÓS, Joan; ONTALBA, José Antonio; PÉREZ, Glòria. "La intervenció de la biblioteca pública a Catalunya en les polítiques locals d'informació", *Ítem*, núm. 24 (gener-juny 1999). P. 35-60.

BAILAC, Assumpta [et al.]. "Col·lecció local a la biblioteca pública: recomanacions bàsiques", *Ítem*, núm. 4 (gener-juny 1989). P. 67-76.

BAILAC, Assumpta. "Informació a la comunitat", *Educación y Biblioteca*, núm. 100 (abril 1999). P. 25-27.

BAILAC, Assumpta. "La biblioteca pública des de la perspectiva d'una administració local: la Diputació de Barcelona", *Bid*, núm. 4, juny 2000. (Document electrònic) http://www.ub.es/biblio/bid/04bailac.htm (consulta maig 2002).

BAILAC, Assumpta. "La biblioteca pública, un servei local en xarxa", *Cercles, Revista Digital d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona*, octubre 2000 (document electrònic).

BUSQUETS, Josep M. "La biblioteca: el motor de la seva pròpia història", *Bid*, núm. 4, juny 2000. (Document electrònic) http://www.ub.es/biblio/bid/04busque.htm.

CALVA, Juan José. "La biblioteca pública ante las necesidades de información de la sociedad", *Educación y Biblioteca*, núm. 96 (desembre 1998). P. 13-16.

"Col·lecció local a la biblioteca pública. Recomanacions bàsiques", *Ítem*, núm. 4 (gener-juny 1989). P. 67-76.

Cultura en xarxa: la política cultural de la Diputació de Barcelona. Barcelona: Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura, 2000. 48 p.

"De com les biblioteques poden ajudar a Catalunya a entrar amb èxit a la societat de la informació", *Ítem*, núm. 24 (gener-juny 1999). P. 5-12.

Diputació de Barcelona. Servei de Biblioteques. http://www.diba.es/biblioteques/inici.htm (consulta: juny 2002).

Directrices IFLA/UNESCO para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas, 2001. (Document electrònic) http://www.unesco.org/webworld/memory/basictexts.htm (consulta març 2002).

Directrius per a biblioteques públiques. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1987.

DOMÍNGUEZ, M. Ramona. "La biblioteca al servicio del usuario', Educación y biblioteca, núm. 100, abril 1999. P. 54- 56.

ELVIRA, Maria. "Aproximació a la col·lecció local", *Ítem*, núm. 1 (juliol-desembre 1987). P. 69-94.

IFLA. *Directrius per a biblioteques públiques*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1987. 92 p. ISBN 84-505-5560-4 .

"Información a la comunidad', *Educación y Biblioteca,* núm. 100, abril 1999. P. 15-27.

La biblioteca pública vista pels ciutadans: informe estadístic: municipis província de Barcelona, juliol 2000. Barcelona: Fundació Bertelsmann: Diputació de Barcelona: Metra-seis, 2000. 130 p. ISBN 84-930934-7-5.

"Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya", *DOGC*, núm. 1.727, (29.3.1993) i posterior decret 124/1994, de 4 de maig, sobre els serveis i el personal del sistema de Lectura Pública de Catalunya (*DOGC* núm. 2.885, de 10.5.1999).

"Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya", *DOGC*, núm. 832 (27 d'abril de 1987). P. 1563-1592.

LOZANO, Roser. "La biblioteca pública en la societat de la informació: nous reptes, nous objectius", *6es Jornades Catalanes de Documentació*. Barcelona: SOCADI: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. P. 289-298.

LOZANO, Roser. "La biblioteca pública virtual: un servei públic per als ciutadans del segle XXI", Jornades Catalanes de Documentació (7es: 1999: Barcelona). *Les biblioteques i els centres de documentació al segle XXI: peça clau de la societat de la informació*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. P. 249-256.

OMELLA, Ester; ABADAL, Ernest. "Política local d'informació i biblioteca pública", *Ítem*, núm. 24, 1999. P. 13-34.

RENEDO, Carme. "Els ciutadans i la societat de la informació: nous rols de la biblioteca pública", *Ítem*, núm. 24, gener-juny, 1999. P. 90-98.

Unesco. *Manifest de la Unesco de la biblioteca pública 1994*, Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1994. 1 full despleg.

NOTES

(1) Ho llegeixo a "Col·lecció local a la biblioteca pública. Recomanacions bàsiques", *Ítem*, núm. 4 (gener-juny 1989), p. 68.
(2) Directrius IFLA/UESCO per al desenvolupament del servei de biblioteques públiques, 2002, p. 23.
(3) Veure el llistat de biblioteques públiques de les tres comarques a l'annex que trobareu a continuació.